

II RIIGIKOGU

8. istungjärk. **Protokoll nr. 240 (23).** 1925. a.

II Riigikogu koosolek 10. juunil 1925. a.
kell 5 p. l.

Kokku on tulnud 80 Riigikogu liiget.

Walitsuse looshis: Riigiwanem **J. Jaakson**, sõjaminister **J. Soots**, põllutööminister **A. Kerem**, teedeminister **K. Wirma**, töö-hoolekandeminister **Chr. Kaarna**, haridusminister **H. B. Rahamägi**, kohtuminister **R. Gabrel**.

P ä e w a k o r d:

1. Riigimaade põlisele tarwitamisele ja omanduseks andmise seadus — III lugemisel.

2. Heakorra ja julgeoleku seaduse täiendamise seadus — III lugemisel.

3. Hoolekandeseadus — III lugemisel.

4. Omawalitsustele awanside andmise seadus — rahaasjanduse komisjoni ettepanek.

5. Wäljaweotolli põhitariifi muutmise seadus — rahaasjanduse komisjoni ettepanek.

6. Õlle walmistamise ja müügi seaduse § 27. muutmise seadus — rahaasjanduse komisjoni ettepanek.

7. Maaparanduse laenu fondi seadus — maakomisjoni ettepanek.

8. Mõnesuguste süütegude asjas karistuste ja kohtupidamise korra muutmise seaduse („Riigi Teataja“ nr. 147/148 — 1920. a.) § 8. tühistamise seadus — üldkomisjoni ettepanek.

9. Keskwee-komisjoni koosseisu täiendamisseadus — üldkomisjoni ettepanek.

10. Wee-ühisuste seadus — maakomisjoni ettepanek.

11. Matmispaikade seadus — üldkomisjoni ettepanek.

12. Usutunnistuslikkude ühingute ja nende liitude seadus — üldkomisjoni ettepanek.

13. Perekonnaseisu seadus — üldkomisjoni ettepanek.

14. Perekonnaseisu seaduse maksmapanemise seadus — üldkomisjoni ettepanek.

15. Rahukohtunikkude kohtualluwuse muutmise seadus — üldkomisjoni ettepanek.

16. Riigiasutuste koosseisude muutmise seadus — üldkomisjoni ettepanek.

17. Kohtupalati ja rahukogude kohtuistungite koosseisu muutmise seadus — üldkomisjoni ettepanek.

18. Riigiwapi seadus — üldkomisjoni ettepanek.

19. Eesti kultuurkapitaali seaduse muutmise seadus — rahaasjanduse komisjoni ettepanek.

20. Wabaduse Risti annetamise lõpetamise seadus — riigikaitse komisjoni ettepanek.

21. Kaitsewäeosade ja asutuste alla wõetud ruumide üürinormide maksuuse pikendamise seadus — omawalitsuse komisjoni ettepanek.

Koosolekut juhatab abiesimees **A. Jürman**.

Sekretääri kohal abisekretäär **J. Piiskar**.

Koosolek algab kell 5.30 min.

1. Päewakorra Juhataja A. Jürman: Awan Riigikogu koosoleku. Päewakorra kohta on ettepanek tehtud, wõtta päewakorra esimeseks punktiks komisjonide täiendawad walimised.

J. Luur (krst.): Ma teen ettepaneku wõtta päewakorra II punktiks nüüdne päewakorra VI punkt, see on õlle walmistamise ja müügi seaduse § 27. muutmise seadus. See on lühikene paarirealine seadus ning mingisuguseid waidlusi ta arutamine ei tekita. Kuna see seadus riigikassale suurema sissetuleku annab, oleks tarwis ta kiires korras wastu wõtta.

Juhataja A. Jürman: Päewakorra kohta on ettepanek tehtud, wõtta esimeseks päewakorra-punktiks komisjonide täiendawad walimised. (Häälletatakse.) Nähtawana murega on ettepanek wastu wõetud.

Teiseks on rkl. Luur'i poolt ettepanek tehtud päewakorra teiseks punktiks wõtta kuues päewakorra-punkt, see on õlle walmistamise ja müügi seaduse § 27. muutmise seadus. (Häälletatakse.) Ettepaneku poolt on 27 häält, wastu 23,

seega on ettepanek vastu võetud. Seega on päewakord vastu võetud.

Enne päewakorra juurde üleminekut on sõna sekretäiril.

2. Teadaandmine Riigikogu abiesimehe M. Martna lahkumise kohta. Sekretäär **J. Piiskar:** Riigikogule on järgmine teadaandmine tulnud: „Riigikogule. Käesolewaga on mul au teatada, et mina Riigikogu II abiesimehe kohalt ära astun. M. Martna.“

3. Komisjonide täiendawad walimised. Juhataja **A. Jürman:** Eesti sotsialistliku tööliste partei Riigikogu rühma poolt on järgmine ettepanek tehtud: walida rkl. Rei asemele 1) üldkomisjoni — A. Jõeäär, 2) Eesti panga tegewuse läbiwaatamise komisjoni — A. Jõeäär, 3) riigi majapidamise aruande komisjoni — A. Jõeäär, 4) riigikontrolli seaduse komisjoni — A. Jõeäär, 5) kriminaalseadustiku komisjoni — A. Jõeäär, 6) kodukorra komisjoni — A. Jõeäär. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on rkl. Jõeäär walitud tähendatud komisjonidesse.

4. Ælle walmistamise ja müügi seaduse § 27. muutmise seadus — I lugemisel. Rahaasjanduse komisjoni aruandja **J. Luur:** Austatud Riigikogu liikmed! Rahaasjanduse komisjon esitab Riigikogule Ælle walmistamise ja müügi seaduse § 27. muutmise seaduse, mille läbi riigikassa sissetulekud suureneksid 19 miljoni marga wõrra, wõrrel-des möödnud aasta sissetulekute-ga.

Käesolew seadus on 1921. aastal wäljaantud Ælle walmistamise ja müügi seaduse § 27. täpne ära-kiri, ainult selle wahega, et temas arwud on muudetud ja tõstetud. Nimelt endises seaduses ette-nähtud 600 marga asemel puuda wõi selle osa linnaste pealt, kui õlu mitte üle 4% alkoholi ei sisalda, on wõetud 750 marka ja juhtumisel, kui õlu üle 4% alkoholi sisaldab, wõetakse uues seaduses 750 marga asemel puuda linnaste wõi selle osa pealt 900 marka. Seega on wahe puuda linnaste pealt endises ja uues seaduses 150 marka. Nagu juba tähendasin, annab nimetatud hindade wahe riigikas-sale sissetulekut 19 miljonit marka. Sea-

duse wastuwõtmisega tõuseb aktsiisimaks pudeli Ælle pealt 1 marga wõrra, andes aktsiisimaksu pudelilt endise 4 marga asemel 5 marka.

Õlut juuakse Eestis rohkesti. 1922. aastal on aktsiisimaksu alla pandud Ælle walmistamiseks 83.468 puuda linnakseid, mis riigile umbes 50 miljonit marka andnud; 1923. aastal on tarwitatud 120.910 puuda linnakseid, mis üle 72 miljoni marga andnud, ning 1924. aastal on tarwitatud 127.764 puuda linnakseid, millelt aktsiisimaksu üle 70 miljoni marga saadud. Kui arwestada sellega, et ühest linnakse puudast umbes 7½ pange õlut walmistatakse, saame 1922. aastal tarwitatud Ælle kwan-tumi umbes 626.010 pange, 1923. aastal — 906.825 pange ning 1924. aastal — 958.230 pange. Ettekantud arwud näitawad Ælle tarwitamise kaswamist õige suurel määral. Et Ælle tarwimine teatud luksus ja et sissetulewatest maksudest kawatseb Wabariigi Walitsus anda toetust meie omawalitsustele, kelle majanduslik seisukord wäga raske, teen rahaasjanduse komisjoni nimel ettepaneku seadus I lugemisel vastu wõtta.

Juhataja **A. Jürman:** Aruandja poolt on ettepanek tehtud Ælle walmistamise ja müügi seaduse § 27. muutmise seadus I lugemisel vastu wõtta. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seaduseelnõu I lugemisel vastu wõetud.

Sõna on aruandjal ettepaneku tegemiseks.

Aruandja **J. Luur:** Ma teen ettepaneku seaduse arutamisel mitte kinni pidada kodukorra järele nõutawast kolmepäewalisest waheajast I ja II lugemise wahel.

Juhataja **A. Jürman:** (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek vastu wõetud.

5. Riigimaade põlisele tarwitamisele ja omanduseks andmise seadus — III lugemisel. **C. Schilling** (sks.): Ich will den von mir in II Lesung gemachten Antrag wiederholen um sowohl mich selbst als

auch diejenigen, die wirklich frei von Sonderinteressen und staatlich abgewogen denken dem schweren Vorwurf zu entziehen, nicht alles getan zu haben um hier vom weiteren Verfolgen eines verhängnisvollen Weges abzuhalten.

Es handelt sich bei Bestimmung des

Landpreises um das wichtigste Problem in der Folgeerscheinung des Landgesetzes. Die Entscheidung, die heute fällt, ist zugleich ein Dokument, ein Bekenntnis unserer Einstellung in der Gruppe der europäischen Kulturstaaten.

Es handelt sich um das Verfügen über Werte, die hier einem Teile der Bürger fortgenommen wurden, um sie anderen zu Eigentum zu geben, dabei Milliardenwerte, die der Staat so oder anders vergibt. Es ruht auf dem Staate die ganze Verantwortung, sowohl sich selbst gegenüber in seiner Beanspruchung als Rechtsstaat und vernünftiger Haushalter, als auch denjenigen gegenüber, denen er das Eigentum genommen. Wir wollen uns klar sein, dass vom Preissatze, der heute beschlossen wird, die Möglichkeit einer Entschädigung für das eingezogene Privateigentum indirekt abhängt.

Ich will hier im Rahmen der vorliegenden Frage nicht herangehen an das ganze Entschädigungsproblem, wie es schliesslich gelöst werden müsste, das ist mit Rückgabe auch der Bodenständigkeit, sondern ich trete an dasselbe nur von der hier berührten finanziellen Seite heran.

Ich will auch nicht eingehen in die merkwürdigen Berechnungen und Schlussfolgerungen mit denen der Vertreter der Siedler Herr Penno gestern hier jonglierte und die dahin zielten, dass das Land fast kostenlos zu geben sei, wobei der Staat für alle übrigen Arbeitsleistungen des Siedlertumes auch noch aufzukommen habe. Ich will auch abstrahieren von denjenigen, die prinzipiell einen Standpunkt einnehmen, den man juridisch-parlamentarisch mit Confiscention zu bezeichnen beliebt.

Ich gehe vom Standpunkte aus, den, wie ich glaube, dennoch die Mehrheit des Hauses vertritt, indem sie sowohl zur Solvenz, oder auch Zahlungsverpflichtung des Staates positiv steht.

Es ist doch klar, dass die Mittel zu den aus der Agrarreform erwachsenen Verpflichtungen in erster Linie von dort kommen müssen, wohin das Wertobjekt zur Nutzung gegeben worden ist, wo es also auch ausgelöst werden muss.

Die Ausführungen des Landwirtschaftsministers bewiesen, dass die von der Regierung angesetzten Auskaufpreise in jeder Hinsicht niedrige sind, seine Beweisführung stimmt mit der meinigen, die ich in II Lesung erschöpfend brachte im wesentlichen ganz überein, er folgerte

nur: wir geben das Land bei 40 Goldgramm pro ha mittlerer Güte allerdings schon zu Vorzugsbedingungen, aber das wollen wir auch, während ich daraus folgerte: da diese Bedingungen zu billige sind, so muss mehr verlangt werden, weil der Siedler unbeschadet mehr tragen kann, wobei auch ein Preis von 80 Goldgramm pro ha mittleren Bodens keine hohe Leistung ist.

Denn wenn die Revenü von etwa $\frac{1}{5}$ der Ackerfläche dem Käufer alle Zinsen, eine 60 jährige Amortisation, alle Abgaben und Anzahlungen bestreiten und decken kann, so kann von hohen Preisen nicht die Rede sein.

Meine Herren, von uns enteigneten Gutsbesitzern sind jetzt manche auch einfache Siedler, wir wissen ganz genau, was für Land gezahlt werden kann ohne wirtschaftliche Knebelung, und sie selbst wissen, was faktisch unter der Hand bereits gezahlt wird, wo die Spekulation bereits schon eingesetzt hat in Aussicht geringer staatlicher Auskaufpreise.

Von dieser Prämisse her ist der Satz von 80 Goldgramm pro ha mittleren Bodens begründet.

Ich frage Sie, was Sie mit dem Vergeben des Landes zu Schleuderpreisen, wie es hier in II Lesung durchging, eigentlich bezwecken?

Wenn Sie sagen, der Siedler kann nicht mehr zahlen, so wird jeder ernste Wirtschaftspolitiker es entweder, — und dieses ganz sicherlich, nicht glauben, denn es fehlen dazu die Beweise, und auch das Ausland ist in der Beurteilung dieser Sache durchaus kritischer geworden, als Sie vielleicht meinen, oder aber es wird heissen: Estland ist agrarwirtschaftlich unfähig, insolvent.

Seien Sie versichert, dass dieser finanzwirtschaftlichen Transaktion die eben hier auf der Wage steht, auch ausserhalb dieses Saales und der heimatischen Grenzen mit einer kritischen Beurteilung gefolgt wird, von der das Zeugnis unserer Reife in hohem Grade abhängt.

Wir leben nicht mehr im Chaos der Revolution, wo dem Staate Milliardenwerte willkürlich verloren gehen konnten.

Die Welt, zu der wir gehören wollen, verlangt nach Ordnung und Norm. Nur wo das Bestreben danach besteht, erwächst das was man Souverenität des Rechtes nennt, Anerkennung, Stabilität.

Wenn, wie hier neulich, der Landpreis heruntergeschraubt wurde auf das Niveau

einer Carrikatur, auf einen Satz, der, wie der Finanzminister sagte, kaum ausreicht um die Administrativ-Unkosten der agraren Verwaltung zu bestreiten, der daher jeder ernstlichen Regierung einfach unannehmbar ist, der so gering ist, dass Nutzland alter Provenienz nicht mehr Kosten würde, als die zu seiner Bearbeitung nötigen Ackeräule, — ja, meine Herren, so mögen Sie das mit ihrem eigenen Gewissen abmachen. Sie nehmen damit aber dem eigenen Staatskörper die Möglichkeit zur Ablösung von Verpflichtungen, die Sie selbst in Prinzipie als staatsnotwendig anerkennen, und zwar ohne jedwede stichhaltige Begründung und, das vergessen Sie nicht, — Sie öffnen damit der Landspekulation alle Thore. Eine politisch und sozial schlimmeren Dienst können Sie der Heimat nicht leisten.

Mit solchen Faktoren staatlicher Sicherstellung soll man nicht spilen. Hier muss im Rahmen des Möglichen ernst und offen gewählt werden, entweder mit ja oder mit nein.

Entweder Sie geben, von Ihrem Standpunkte ausgehend, dem Staate was des Staates ist, damit er wenigstens den Ansatz der Möglichkeit hat rechtlich und verpflichtungsgemäss zu handeln, oder aber Sie verschleudern unverantwortlich leichtfertig Milliardenwerte vor den Augen der Welt, damit aber auch den Glauben an unser positives Wollen, also den ethischen und finanziellen Kredit.

Deswegen greife ich auf eben von der Regierung selbst ihrerzeit gemachten Satz zurück und beantrage den Landpreis mit 80 Goldgramm pro ha mittleren Bodens festzusetzen.

R. Penno (as.): Ma pean tarwili-kuks weel kord herra põllutööministri wäidetele paar wastuwäidet tuua. Herra põllutööminister arwab, et kui meie määrame maahinnaks keskmiselt 40 grammi kulda, et see hind siis meil ülemmääraks jääks, kuna Wabariigi Walitsusel oma täiendawate määrustega võimalus oleks seda hinda nii reguleerida, nagu see Wabariigi Walitsusele hea ja otstarbekohane näib. Sellega aga jätaksime meie täiesti maahinna lahtiseks, sellele on just see rühm, kuhu herra põllutööminister kuulub, kõigerohkem wastu waielnud. (M. Laarman, põl.: Ja waidleb ka edaspidi.) Ja waidleb ka edaspidi, aga teod oleksid siin teistsugused kui sõnad. Kui meie täiesti jätame selle hinna

lahtiseks ja Wabariigi Walitsuse määrata, wõtame seaduse wastu ja ütleme § 6., et määra otsustab Wabariigi Walitus, siis konstrueeritakse terwe see seadus Wabariigi Walitsuse heaksarwamise järele. Ma ütlen, et niisugusel kujul... (Põllutööminister A. Kerem: Ülemmäärata wõib kindlaks määrata, Teie aga tahate alamäärata kindlaks määrata.) Ei, meie oleme sellekohased kindlad ettepanekud teinud ja nad on ka Riigikogu poolt II lugemisel wastu wõetud, herra minister, ja nad on nii täpsed, et Wabariigi Walitsusele jääb sel alal ainult tehniline korraldus.

Teine asi, mida herra minister tähendas on, et Lätis on hinnad odawamad, aga seal toetust näiteks ei olla metsa näol. Mina aga pean ütleva, et Lätis antakse asunikudele metsamaterjaali ühewiendiku turuhinnaga, see on $\frac{4}{5}$ turuhinnast annab riik asunikudele toetust. Mis aga puutub üldisel sellesse hinnasse, siis kordan mina kindlasti, et hinda ei saa ju absoluutse hinnana wõtta, waid peab kalkuleerima, kui palju tegelikult tuleb asunikule wälja maksta intresside wõi põlise rendi näol, ja see kalkulatsioon on minul esitatud just herra ministri enda andmete põhjal. See näitab, et meie praegune kõrgendatud rent tuleks peaaegu kahekordseks, wähemalt 50% tuleks talle juurde, kui mitte arwesse wõtta seda meie paragrahwil lõpulõiget. Kui aga sellega arwestada, siis kerkiks ta 100% peale. Peale selle waidlen ma selle keskmise mõiste wastu, sellepärast et see paragrahw 7. on konstrueeritud iga üksiku koha hinna kindlaksmääramisele ja kui meie wõtame siin keskmise mõiste, siis tuleb ikka waadelda iga asunduskohta eraldi, ja niisugusel korral ütlen mina, ei saaks ka jurist teisiti seletada, kuigi ta selle keskmise tahaks üleriiklikuks keskmiseks teha, siiski see lõpulõige ei wõimaldaks seda ja niisugusel puhul oleksid siis wiltsamad kohad palju halwematesse tingimustesse seatud, ja seda ei soowiks ei herra põllutööminister ega ka wist rahwasaadikud.

J. Teetsow (põl.): Lugupeetud rahwasaadikud! Kordan käesolewa seaduse § 7. juures II lugemisel tehtud täiendus-ettepanekut, kolmanda löike lõppu juurde wõtta järgmine lause: „Saarte peal wõib maakoha hinda kunni 50% alandada.“ Selle täiendus-ettepaneku põhjenduseks oleks mul weel järg-

misi asjaolusid ette tuua, mis seda tingivad. Kõigepealt pean tähendama, et saarte peal on asunikude krundid väga väikesed planeeritud ja seda on tehtud sel põhjusel, et seal on vähe kõlblikku maad. Keskmiselt on krundi suurus 13,5 tiinu ja selles arvus kõigest 2,5 tiinu põllumaad. See on juba iseenesest niivõrd väikene ja elujõuetu krunt, et ta häda-waewalt ehk ainult annab asunikule ta igapäewase leiwa. Kuid ainult sellega ei suuda asunik elada, sest tal on veel rohkesti teisi väljaminekuid. See kõik juba näitab, et siin oleks tarwis neile maahinna ja rendi alandamisega wastu tulla. 2,5-tiinulise põllumaa juures ei ole võimalik mingisugust intensiivset põlluharimist ja majapidamist sisse seada. Asunik on sunnitud selle oma väikese maa-ala juures ainult terawilja kasvatama ja ei saa mingisuguseid teisi taimi külda, nagu ristikehina jne. Kui ta sellest põllumaast külwab 2,5 wakamaad, see tähendab $\frac{1}{2}$ sellest, 2,5 tiinust, rukkiwilja alla, mis annab talle saaki kõigest 15 wakka, võib olla kõige paremal juhtumisel 18 wakka, sellest jätkub siis temale ainult äraelamiseks. Kui ta üle selle seal teeb veel 2,5 wakamaad kaera, odra ja kartulite alla, siis on see kõik, ja ülejäänud põllumaa jääb kesa alla. Seda kesa tuleb tal pidada mustalt ja kasutamata, aga mitte nii, nagu paremate maatükkide juures on võimalik ka rohelist kesa pidada, et sel teel rohkem loomatoitu muretseda. Wastawalt sellele väikesele põllu maa-alale on tal heinamaad ja karjamaad ka vähem, ning halwa väärtusega, kust pealt maapidaja kunagi niipalju loomatoitu ei kogu, et ta võiks neid korralikult üleval pidada.

Meil on maaseaduse juures aluseks wõetud planeerida normaaltalukohad. Normaaltalukohaks on arwatud kahehobuse koht. Aga meie teame väga hästi, palju maad peab normaalselt ühe tööhobuse peale tulema, et tema tööjõud kasulikult ära tarwitataks. See on umbes 20—25 wakamaad põllumaad ühe hobuse peale. Selle juures võiksimme meie hobuse tööjõu täielikult ära kasutada ja siis ei tooks hobune maapidamises kahju. Kui meie vaatame aga väikest maa-ala, kus maakasutaja peab ühte hobust nii-kui-nii pidama, siin ei tasu see ennast mitte kaugełtki ära ja on majapidamisele suur miinus. Siin oleks temal küll kasulikum, kui ta võiks omal hobuse asemel härja pidada, sest härg ei lähe väärtusesse alla, waid tõuseb, kuna aga hobune iga aas-

taga oma väärtuse poolest allapoole läheb. Kuid härjaga nüüdsel ajal on wõimatu tööd teha, sest tema töö on väga aeglane ja härjaga liikumine raske. (M. Juhkam, tõer.: Kas see maahinna sse puutub?) Kui meie siin maahinna alandamist ei tee, siis sellega nõorme nendel noortel asunikudel ja wäikemaapidajatel hinge täiesti kinni. Praegu on nad odawalt saanud suurema jao inwentaari endisest mõisa inwentaarist, aga kui see inwentaar wananeb ja otsa saab, kust wõtawad nad siis raha, et uut asemele muretseda, sest see wäike maalapike neile seda ei anna? Tähendab seda raha neil ei ole, siis peawad nad jälle laenu tegema, aga laen on raske teha, sest ei ole ette nähtud tema tasumise wõimalust. Sellest wõime järeldada, et need väikesed krundid ei wõimalda neile seda kõrgemat maahinda wälja maksta, waid siin oleks tingimata tarwilik alandust teha. Muidugi seda alandust ei ole tarwis igas kohas teha, sest on krunte olemas, mis suuremad ja mille eest võib selle hariliku keskmise hinna wälja maksta, mis seaduses on ette nähtud. Igal majapidamisel peawad tingimata kõik tarwilikud ehitused olema. Mida wäiksemad on majapidamise üksused, seda kallimaks lähewad ehitused maksma wõrreldes suuremate kohtadega, mis jällegi üks wäljaminek ja seda tuleks maakoha hinna määramisel tingimata arwesse wõtta.

Kui meie edasi vaatame saarte peal asuwate asunikude elu ja olu, siis juba halb ühendus ja turupuudus omakorda räägiwad selle poolt, et siin peaksime maakohade hinnaalandust kuidagi moodi ette nägema, kui soowime, et tulewikus saaksid need asunikud edasi elada ja et nende lootused võiksid täide minna, mis neil enne maasaamist olid. Kui meie seal kõige kehwema kihi kodanikkudele kõrgema maahinnaga hinge kinni nõorme, siis tunnewad nad end väga petetud. Ma arwan, et see ei ole mitte ülekohtus, kui saarte peal, kus elamistingimused halwemad on, kui mannermaal, meie seaduses paranduse sisse wõtame, et saarte peal võib maahinda alandada kummi 50 protsendini. Sellega muidugi ei ole öeldud, et tuleb kõigile alandada, waid hindamise komisjon otsustab ise, kus see tarwilik on. Meie ei saa hinnata maad ühe mõõduga, waid siin tuleb indiwiduaal hindamise alusel töö läbi wiia. Ma loodan, et Riigikogu liikmed tõsiselt seda küsimust wõtawad ja seda parandusettepanekut tingimata toetawad.

Põllutööminister A. Kerem: Kõigepealt Riigikogu liikme Penno märkuste kohta, nagu oleksin mina isiklikult sellele vastu, et maahind selles seaduses fikseeritud on. Käesolev seadus fikseerib täiel määral maahinna ülemmäära ära ja mina arwan, et asunikudele on sellega täielik kindlustus antud. Alammäära fikseerimist võiksid küll ehk teised nõuda, kuid asunikke peaks see kõige vähem huwitama.

Teiseks Läti metsa soodustuste kohta. Mina isiklikult Läti keelt ei tunne, aga minu kaastöölised on katsunud Läti seadust tõlkida ja nagu näha ei ole asunikudele Lätis erilisi soodustusi antud, vaid neil on needsamad soodustused, mis teistelgi põllupidajatel.

Saaremaa põllupidajate kohta paneb rkl. Teetsow ette, et seal tuleks jätta maahind 50% alla. Mina oleksin selle poolt, kui meil oleks maad tiinu wiisi müüdüd, kusjuures tiinu hind oleks kindlaks määratud. Praegused seadused näewad aga ette, et maatiinu hind kujuneb maa väärtuse järele. Kui maa Saaremaal wilets ja waene on, ja seda ta ka on, siis kujuneb seal hind wõrreldes hindadega, mis siin on, wäga wäikeseks. Mina nimetaksin ainult hindade wahesid, näiteks kuuenda klassi maad, mis meil sisemaal enam-wähem keskmised on, ja 9. klassi maawahe hindamise andmete järele on kolmekümnekordne. 30 korda on hinnatud üks maa odawamalt, kui teine. Kui aga I klassi maad wõrrelda 9. klassi maaga, siis on see wahe 180-kordne. Kui hinnata maa tema väärtuse järele, siis ei ole põhjust halwale maale, mis Saaremaal juhtub olema wõrreldes halwa maaga, mis sisemaal on, poole soodsamaid tingimusi muretseda. (J. Teetsow, põl.: Kas hindamise juures krundi suurus arwesse wõetakse?) Jah, mispärast just krundi suurus on tarwis arwesse wõtta. Minu teada, härra Teetsow, suuremate kruntide pealt niipalju ei maksta kui wäiksemate kruntide pealt. Maatiinu hind on tegelikult wäiksemate kruntide juures suurem ja suurte kruntide juures wäiksem, kuna Saaremaal krundid keskmiselt wäiksemad, siis peaksite just ümberpöördud ettepanekuga tulema. Nii et rkl. Teetsow'i parandus minu arwates ei ole siin sugugi kohane.

Juhataja A. Jürman: Lõpusõna on aruandjal.

Üldkommissjoni aruandja J. Holberg: Üldkommissjon leidis, et see

hind, mille oli vastu wõtnud üld- ja rahaasjanduse komisjon, see tähendab III klassi maa eest 40 grammi kulda, ning põllu- ja heinamaa eest 2½ grammi, liiga madal on just neilsamadel põhjustel, mida siin käsitasid härrad raha- ja põllutööministrid. Nii madala hinnaga, nagu seda tahtsid maa- ja rahaasjanduse komisjon, ei wõi riik maad ära anda. Maahindasid tuleb tingimata tõsta. Üldkommissjon seaduseelnõu sisulise läbiarutamise juures leidis, et maahinda wõib tõsta ja nii, et 40 grammi kulda ei oleks mitte III klassi, waid keskmise wäärtusega maa hektaari hind. Selle läbi tõuseks üld maahind ligi 100% wõrra, see tähendab asunikudel tuleks maa eest poole rohkem maksta. Minul, kui üldkommissjoni aruandjal, ei ole wõimalik ühineda madalama hinna ettepanekuga, mis siin esitatud on.

Juhataja A. Jürman: § 7. kohta on esitatud järgmised ettepanekud:

1) härra rahaministri poolt, vastu wõtta § 7. üldkommissjoni poolt esitatud kujul. See kõlaks järgmiselt: „§ 7. Käesolewa seaduse § 1. põhjal wäljaantawate maakohtade hinna kindlaksmääramine sünnib Riigikogu poolt 8. weebruaril 1923. a. wastuwõetud wäljaspool linnu ja alewid asuwate kinniswarade hindamise seaduse alusel ette wõetud maahindamisel saadud maa boniteerimise andmete põhjal. Wiimaste puudumisel wõetakse aluseks Lõuna-Eestis 4. juuni 1901. a. seaduse põhjal, ja Põhja-Eesti rahaministeeriumi poolt 27. mail 1906. a. kinnitatud Eesti-maa krediitkassa instruksiooni põhjal ette wõetud maahindamisel saadud maa boniteerimise andmed.

Maahind ei wõi olla keskmiselt üle 40 gr. kulla wäärtuse põllu- ja heinamaa hektaari ja 4 gr. kulla wäärtuse karja- ja metsamaa hektaari kohta.

Maakoha hinnale wõib § 9. ettenähtud komisjon kunni 50% juurde lisada, arwesse wõttes turu lähedust ja teisi majanduslikke soodustusi.“

Härra rahaministri ettepaneku esimene ja wiimane lõige on ühised II lugemisel wastuwõetud § 7. esimese ja wiimase lõikega. Lahkumine on ainult teises lõikes, mis ma hääletamise juures arwesse wõtan. Edasi on ettepanek tehtud rkl. Schilling'i poolt § 7. II lõige vastu wõtta järgmisel kujul: „Maahind ei wõi olla keskmiselt üle 80 gr. kulla wäärtuse põllu- ja heinamaa hektaari ja 4 gr. kulla wäärtuse karja- ja metsamaa hektaari kohta.“

Siis on ettepanek tehtud rkl. Teetsow'i

poolt § 7. kolmanda lõike lõppu juurde võtta järgmine lause: „Saarte peal võib maakoha hinda kunni 50% alandada.“

Hääletamise korra kohta on järgmine ettepanek tehtud: „Riigikogu kodukorra § 83. põhjal palume maahinna kõrguse kohta käivad ettepanekud riigimaade põlisele tarvitamisele ja omanduseks andmise seaduse § 7. juurde, kui ka nimetatud § 7. hääletada kinniselt.“ Ettepaneku on alla kirjutanud Riigikogu liikmed: Uibopuu, Tallmeister, Westholm, Liigand, Kornel, Lattik, Tamm, Linnamägi, Baranin, Anniko, Märton, Luur.

Hääletamise korra kohta on sõna rkl. Penno'l.

R. Penno (as.): Härrad Riigikogu liikmed! Küsimus on küllalt tähtis, et siin iga rahvasaadik oma häält awalikult anda võiks. (A. Anderkopp, tõer.: Kas Teie walimistel ka lahtist hääletamist tahtsite?) Mina arwan, siin polegi lahtist hääletamist tarwis.

Mina teen ettepaneku kodukorra § 83. põhjal § 7. ettenähtud maahinna kõrgus nimeliselt hääletada.

Juhataja **A. Jürman**: Kodukorra § 83. põhjal on nimelise hääletamise nõudmisel eesõigus kinnise hääletamise ees, kui seda vähemalt $\frac{1}{3}$ koosolijate liigete arwust nõuab. Tähendab, tuleb meil kindlaks teha koosolijate liigete arw. (Helistatakse kõrwalruumidesse. Sekretäär loeb koosolijate arwu.) Paluksin nüüd neid Riigikogu liikmeid, kes toetawad rkl. Penno ettepanekut, kätt üles tõsta. (Loetakse hääli.) Kuna lugemise andmed lahku lähewad, paluksin ma uuesti kätt tõsta. (A. de Vries, sks.: Kaks liiget tuli juurde, tuleks uuesti üle lugeda.) Nõutakse uuesti kwoorum kindlakstegemist. Palun sekretääri koosolijate liigete arw kindlaks teha. Palun nüüd uuesti neid Riigikogu liikmeid, kes toetawad rkl. Penno ettepanekut, kätt üles tõsta. Koos on 72 Riigikogu liiget, sellest oleks $\frac{1}{3}$ — 24. Toetasid rkl. Penno ettepanekut 21 Riigikogu liiget, seega ei ole ettepanek — hääletada nimeliselt — wastu

wõetud. Nüüd tulewad ettepanekud kinniselt hääletamisele. Kõigepealt tuleb hääletamisele rkl. Teetsow'i ettepanek. (Hääletatakse.) Poolt on 16 häält, wastu — 52, erapooletuid — 9, seega on ettepanek tagasi lükatud.

Nüüd tuleb hääletamisele rkl. Schilling'i ettepanek, kui kaugeleulatawam. (Hääletatakse.) Hääletamise tagajärjed on järgmised: Ettepaneku poolt on 13 häält, wastu — 61, erapooletuid 2. Seega on ettepanek tagasi lükatud.

Hääletamisele tuleb härra rahaministri ettepaneku lahkuminew osa — võtta § 7. II lõige järgmisel kujul: „Maahind ei wõi olla keskmiselt üle 40 grammi kulla wäärtuse põllu- ja heinamaa hektaari ja 4 grammi kulla wäärtuse karja- ja metsamaa hektaari kohta.“ (Hääletatakse.) Hääletamise tagajärjed on järgmised: Ettepaneku poolt on 37 häält, wastu — 36, erapooletuid — 3. Seega on parandus-ettepanek wastu võetud.

Hääletamisele tuleb § 7. ühes praegu wastuwõetud parandusega. (Hääletatakse.) Hääletamise tagajärjed on järgmised: § 7-da poolt on antud 57 häält, wastu — 21, erapooletuid — 2. Seega on § 7 wastu võetud.

6. Koosoleku lõpetamise ja järgmise koosoleku aja ja päewakorra kindlaksmääramine.

Sõna on korra kohta rkl. Kalbus'el.

T. Kalbus (tõer.): Kuna wõimalus on tänasel koosolekul asuda Riigikogu juhatuse liigete walimisele, sellepärast teen ettepaneku praegune koosolek lõpetada ja weerand tunni pärast uus koosolek ära pidada, päewakorda wõttes päewakorra I-seks punktiks Riigikogu juhatuse liigete walimine ja järgmisteks punktideks käesolewa koosoleku päewakord, alates 3-dast punktist, see tähendab sellest, mis praegu pooleli.

Juhataja **A. Jürman**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek wastu võetud.

Lõpetan koosoleku.

Koosolek lõpeb kell 6.50 min.

Algkirjale alla kirjutanud:

Riigikogu abiesimees **A. Jürman**.

Abisekretäär **J. Piiskar**.

